

rî'nin oğludur. Kaynaklarda yedi yaşında hâfız olduğu, aynı yıllarda İbn Mâlik'in *el-Elîyye*'sini, on yaşına gelince de Ebû İshak eş-Şîrâzî'nin *et-Tenbîh* adlı Şâfiî fıkhnına dair eserini ezberlediği zikredilir. Babası Ebû'l-Hasan el-Bekrî, Ahmed er-Remlî, Nâsîrüddin el-Lekânî ve Mîsîr'in diğer tanınmış âlimlerinden dinî ilimleri öğrenen Ebû'l-Mekârim on altı yaşında iken Şâfiî fıkhnına dair küçük bir eserle bazı tasavvufî risâleler kaleme aldı. On sekiz yaşına gelince babası tasavvufî konularda konuşmak ve vaaz etmek için kendisine izin verdi. Yirmi bir yaşında Câmiu'l-eb Yaz'da hadis, fıkıh ve kıraat dersleri vermeye başladı, ayrıca tasavvuf sohbetlerine ve vaazlarına da devam etti. Lakabı Zeynelâbidîn olmakla beraber daha çok Şemseddin unvanıyla tanındı. Zeynelâbidîn ise oğlunun ve torununun lakabı olarak kaldı. Babasının, kendisinin, oğlunun ve torununun adlarının Muhammed olması, aile fertleri ve eserlerinin birbirini karıştırılmasına sebep olmuştur. Mısır'da Beytû's-Siddîk ve Beytû'l-Bekrî diye tanınan bu aile mensupları şeyhü meşâyihî's-süfiyye ve nakîbüleşrafık görevlerini de üstlenmişlerdir. Bunları temsil eden Bekrî'ye Şeyhü's-seccâde deniliyordu. Aile gücünü ve etkisini XX. yüzyıla kadar korumuştur.

Ebû'l-Mekârim el-Bekrî geniş bilgisinden başka tasavvuf konusundaki vazaları ve kerametleriyle kısa zamanda tanındı; şöhrati Kuzey Afrika, Hicaz, Suriye ve Anadolu'ya kadar yayıldı. II. Selim Ebû'l-Mekârim ve soyundan gelenler için vakıflar kurmuştu. Fas sultanı ve Mekke şerifi de kendisine hediyeler gönderiyorlardı. Büyük bir servete sahip olmasını ve sultanlar gibi yaşamasını tenkit edenlere, "Dünya gönlümüzde değil elimizde" diyordu (bk. Tefvîk et-Tavîl, s. 119). Bekrî ile iki defa hacca gittiğini söyleyen Şa'rânî onun huyu güzel, ifadesi düzgün, sabırlı ve haysiyetli bir kişi olduğunu söyler. Oğlu Ebû's-Sürûr el-Bekrî kendisi hakkında *el-Kevâkibü'd-dürri fî menâkıbi'l-üstâz Muhammed el-Bekrî* adlı bir eser yazmış olup kaynaklarda bu esere atıfta bulunulmaktadır.

Ebû'l-Mekârim'in tasavvufî ilgili şiirlerini topladığı *Tercümânü'l-esrâr* adlı bir divanı, tarikat evradı ile ilgili *Hizbül-Bekrî* diye tanınan bir *hizb**i ve tasavvufa dair bazı risâleleri bulunduğu kaynaklarda zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Gazzî, *el-Kevâkibü's-sâ'ire*, III, 67-72; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VIII, 431-433; Harîrîzâde, *Tibyan*, I, vr. 130^b-140^b; İbrâhîm b. Âmir el-Ubeydî, *Umdetü't-tahkîk fî beşâ'iri âli's-Sıddîk*, Kahire 1287, s. 153; Tefvîk el-Bekrî, *Beytû's-Sıddîk*, Kahire 1323; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, II, 1062; Ali Paşa Mübârek, *el-Hıtaû't-Tevfîkiyye*, Bulak 1306, III, 428-430; Tefvîk et-Tavîl, *et-Taşavvuf fî Mısır*, İskenderiye 1365/1946, s. 91-103, 119; Ziriklî, *el-A'lâm*, VII, 285-286, 289; Kehhâle, *Mu'cemmû'l-mû'ellifîn*, XI, 281; Hasan b. Muhammed el-Büreynî, *Terâcimü'l-a'yan min ebnâ'i'z-zamân*, Dimaşk 1959, I, 257; Nebhânî, *Kerâmâtü'l-evliyâ*, I, 187-193; F. De Jong, *Turuq and Turuq-Linked*, Leiden 1978, s. 10.

YAKUP ÇİÇEK

BEKRÎ, Ebû's-Sürûr

(أبو السور البكري)

Ebû's-Sürûr Zeynüddîn Muhammed b. Muhammed b. Muhammed el-Bekrî (ö. 1007/1598)

Mısırlı müfessir ve Şâfiî fakihî.

971'de (1563) doğdu. Kaynaklarda künyesi Ebû'l-Vefâ, lakabı Tâcû'l-ârifin ve Zeynü'l-âbidîn diye geçmektedir. Meşhur âlimlerin yetiştiği bir sülâleye mensup olup soyu baba tarafından Hz. Ebû Bekir'e, altıncı dedesi Ahmed b. Muhammed'in annesi tarafından da Hz. Hasan'a dayanır (bk. Ali Paşa Mübârek, III, 422). Önce Şâzelîyye tarikatının Bekriyye kolunun kurucusu olan babası Ebû'l-Mekârim el-Bekrî'den, sonra devrin ileri gelen âlimlerinden ders alarak Arap dili sahasında, tefsir ve usulde kendisini yetiştirdi. Ayrıca şiir ve tasavvufî da meşgul oldu.

"Saltanat müftüsü" lakabı Mısır'da ilk defa kendisi için kullanılan Ebû's-Sürûr aynı zamanda ailesinin zengin bir ferdi idi. Muhibbî'nin naklettiğine göre Necmeddin el-Gazzî kendisini 1007'de (1598) Mekke'de görmüş, gerek şahsında gerekse çevresinde müşahade ettiği şeylerden dolayı onu bir âlim, şeyh ve ermiş kişiye değil sultanlara ve ümerâyâ benzetmiş; altın ve gümüş işlemeli kılıçları, kalkanları, ipek elbiseler içinde hizmet eden çeşitli milletlere mensup hizmetçileri ve köleleri olduğunu zikretmiştir. Hac dönüşü 8 Rebîülâhîr 1007'de (8 Kasım 1598) genç yaşta yolda ölen Ebû's-Sürûr'un cenazesi Kahire'ye götürülüp defnedildi. Ölüm tarihi kaynaklarda Saffer 1008 (Eylül 1599) olarak da kaydedilmektedir.

Ebû's-Sürûr'un çeşitli ilim dallarında yazdığı risâleleri yanında dört ciltlik *Tefsîrül-Kur'ân*, iki ciltlik *Tefsîru sûreti'l-En'âm*, büyük birer cilt halinde de *Tefsîru sûreti'l-Kehf* ve *Tefsîru sûreti'l-Feth* adlarında eserleri olduğu kaynaklarda zikredilmekte, bunlardan *Tefsîru sûreti'l-Kehf*'e ait yazma bir nüsha Saraybosna (Sarajevo) Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (nr. 2695).

BİBLİYOGRAFYA :

Muhibbî, *Hulâsatü'l-eşer*, I, 117-118, 474; Ali Paşa Mübârek, *el-Hıtaû't-Tevfîkiyye*, Kahire 1983, III, 422, 427-428; İzzâhu'l-meknân, I, 306, 307; *el-Kâmûsü'l-İslâmî*, I, 344; Ziriklî, *el-A'lâm*, VII, 290; *el-Fihrisü's-şâmil (mahtûâtü't-tefsîr)*, Amman 1987, IX, 2364.

ABDULLAH AYDEMİR

BEKRÎ, İbn Ebû's-Sürûr

(ابن أبي السور البكري)

Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed Ebi's-Sürûr el-Bekrî es-Siddîkî (ö. 1087/1676)

Mısırlı tarihçi.

Mısırlı tanınmış Bekrî ailesine mensup olup müfessir ve fakih Ebû's-Sürûr el-Bekrî'nin oğludur. *en-Nüzhetü'z-ze-hiyye* adlı eserinde Mısır Valisi Hızır Paşa zamanından bahsederken babasının otuz altı yaşında vefat ettiği ve kendisinin o sırada dokuz yaşında olduğuna dair verdiği bilgiden (M. Tefvîk el-Bekrî, s. 79) 998'de (1589-90) dünyaya geldiği anlaşılmaktadır. Doğum yeri olan Kahire'de büyüdü. Hıfzını tamamladıktan sonra iyi bir öğrenim gördü. Dinî ilimlerdeki geniş bilgisi yanında tarihçiliğiyle temayüz etti. 12 Rebîülevvel 1087'de (25 Mayıs 1676) Kahire'de vefat etti.

Hal tercümesinde onu "büyük üstat" ve "kutublar kutbu" diye takdim ettikten sonra ilimde Allah'ın bir âyeti, velîlikte ise son mertebeye yükselmiş biri olarak gösteren, devlet adamlarının yanında itibarı yüksek ve zor meselelerde kendisine danışılan bir şahsiyet olduğunu bildiren Muhibbî, anlaşılabilir bir şekilde onun ne tarihçiliğinden ne de tarihle ilgili herhangi bir eserinden bahsetmektedir. Ancak kitabının çeşitli yerlerinde Bekrî'nin eserlerine atıfta bulunurken, "... Bekrî'nin halifeler ve sultanlar hakkında telif edip Mısır nâib ve kadılarıyla ilgili bir de zeyil yazdığı tarihte buldum" (*Hulâsatü'l-eşer*, I, 488), "... Bekrî'nin tarihinde gördüm" (*a.g.e.*, IV, 343),